Вплив якості формування транспортних потреб і планування транспортування продукції на фінансовий результат торговельної мережи

Сергій Хваль
здобувач освітньої програми «Управління логістичною діяльністю»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: khvalso@krok.edu.ua
Олександр Сумець
д.е.н, професор, професор кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: sumets@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-7116-3857

Актуальність дослідження. Сфера роздрібної торгівлі (ритейлу) належить до числа найважливіших галузей економіки України, завдяки якій дотримується баланс між виробництвом і споживанням та формується суттєва частка валової доданої вартості в країні. За 2021 рік провідні компанії галузі сплатили більше 45 млрд грн, а за перші п'ять місяців 2022 року під час війни було сплачено майже 15 млрд грн податків [1]. Для підтримки роздрібної торгівлі ключовим аспектом вважають якісне транспортне її забезпечення. То ж, з огляду на вказане, дослідження впливу якості формування транспортних потреб і планування процесів транспортування продукції на фінансовий результат господарювання ритейл-підприємства набуває надзвичайної актуальності.

Постановка проблеми. Якість транспортно-логістичного забезпечення безпосередньо впливає на ефективність функціонування ритейл-підприємства, а отже і на його фінансовий результат господарювання. Найчастіше постачання товарів від постачальників здійснюється до складів ритейл-підприємства, де відбувається розподіл консолідованого замовлення по магазинам, групування замовлень від різних постачальників та організація транспортування згрупованих замовлень до пунктів реалізації. Транспортування товарів від складів до магазинів торговельної мережі як правило виконується автотраспортом. При цьому вирішуються задачі щодо:

а. забезпечення своєчасності та повноти поставок від складів до магазинів;

б. замовлення «оптимальних» транспортних засобів, що задовольняють транспортним потребам;

в. скорочення часу на вибір засобів транспорту.

Ефективне та повне виконання вказаних задач має позитивний вплив на фінансовий результат підприємства. Аналіз впливу якісних показників поставок на фінансовий результат підприємства, надає йому можливість вчасно реагувати на найбільш впливові чинники, що мають проблемний характер.

Об'єктом дослідження є процес доставки продукції від складів до пунктів реалізації торговельної мережі «Ріал Хайпермаркет».

У якості **предмету дослідження** обрані аспекти планування та організації доставки продукції автотранспортом від складів до магазинів торговельної

мережі.

Метою дослідження є аналіз впливу показника своєчасних і повних поставок до загальної кількості замовлень (OTIF) на фінансовий результат підприємства та розробка заходів щодо підвищення рівня своєчасності й повноти поставок.

Для досягнення поставленої мети в ході дослідження були вирішені наступні завдання:

• виконано літературний огляд наукових публікацій за означеною проблематикою;

• проведено аналіз існуючих бізнес процесів з планування відвантажень та вибору транспортних засобів для доставки продукції ТОВ «Ріал Хайпермаркет»;

• здійснено порівняння фактичних показників логістичної діяльності з плановими (цільовими);

• сформовано пропозиції щодо удосконалення управління транспортом ТОВ «Ріал Хайпермаркет» у процесі реалізації транспортного процесу.

Основна частина. Дослідженню питань управління транспортуванням продукції ритейл-підприємств на цей момент часу присвячена чисельна кількість публікацій як вітчизняних, так і закордонних авторів [2-5 й ін.]. У їх публікаціях наведені різноманітні підходи до управління торговельною логістикою, зокрема до планування транспортної логістики. Водночас слід зазначити, що в наявних публікаціях вплив якості формування транспортних потреб і планування транспортування продукції на фінансовий результат діяльності ритейл-підприємств недостатньо досліджений.

Надійність та стабільність ланцюгів поставок товарів вимірюються OTIF показниками. OTIF (on-time and in-full delivery - вчасна та повна доставка) - це показник ефективності ланцюга поставок, який виражається у відсотках. Він надає можливість встановити, чи зміг ланцюг поставок забезпечити доставку:

• замовлених товарів;

• у кількості, яку замовили;

• в очікуваний замовником час (із допуском, визначеним у договорі або внутрішніми процедурами).

OTIF розраховується як співвідношення своєчасних і повних поставок до загальної кількості замовлень. Показники OTIF розраховуються як до консолідованих замовлень, що поставляються постачальниками на склади підприємства, так і до замовлень магазинів, що реалізуються складами для кожного магазину.

При порівнянні фактичних показників логістичної діяльності ТОВ «Ріал Хайпермаркет» з цільовими, особливу увагу привернув низький відсоток своєчасних і повних поставок від складів до магазинів (OTIF upstream) - 89% при пороговому значенні в 93%. Дослідження причин недотримання заданого рівня OTIF виявило дві основних проблеми, які періодично повторюються на складах підприємства – це несвоєчасне прибуття замовлених транспортних засобів для завантаження підготовлених замовлень до пунктів реалізації і невідповідність замовлених транспортних засобів транспортним вимогам (переважно місткості

транспортного засобу).

Причинами несвоєчасного прибуття транспортних засобів для завантаження підготовлених замовлень стають як прорахунки в годинах подачі транспортних засобів з боку торговельної мережі, так і низька дисциплінованість перевізників. Невідповідність замовлених транспортних засобів транспортним вимогам призводить до необхідності замовлення додаткових вантажівок, частковому блокуванню зон підготовки замовлень, відправленню напівпорожніх вантажівок, що, своєю чергою, призводить до перевищення бюджету витрат на транспортування продукції. Несвоєчасні поставки до магазинів призводять до виникнення руптюр (пустих місць на полицях), що знижує якість обслуговування покупців і їх очікування.

Основний недолік існуючої системи управління транспортом ТОВ "Ріал Хайпермаркет" полягає у відсутності автоматизації деяких процесів, а саме:

• розрахунку обсягу відвантажень на певну дату для кожного магазину;

• формування транспортних маршрутів з необхідною кількістю та вантажопід'ємністю вантажівок;

• планування транспорту (призначення транспортного засобу, причепу, водія).

При загальному товарообігу ТОВ «Ріал Хайпермаркет» в 4,1 млрд грн, сума втраченого товарообігу з причини несвоєчасних поставок продукції від складів до магазинів склала майже 12 млн грн за 2021 рік, або 0,3% від загального товарообігу доставленої зі складів продукції. Сума недоотриманого прибутку з цієї причини склала 1,2 млн грн. Втрати підприємства від додаткових замовлень транспортних засобів, виплат компенсацій за скасування замовлень транспортних засобів, що сталися внаслідок некоректних розрахунків транспортних потреб, склали 720 тис. грн за рік, а це майже 1,5% від загальних витрат на транспортування продукції.

Отже, втрачений прибуток підприємства з причини недосконалості (відсутності автоматизації) системи управління транспортом без урахування витрат на розширений штат транспортного відділу за 2021 рік склав 1,9 млн грн.

Висновки. Один із шляхів подолання помилок у плануванні транспорту полягає в інтеграції операційних та управлінських процедур в автоматизовану систему управління транспортом. При цьому система управління транспортом ритейл-підприємства має підтримувати наступні функції:

• ведення бази даних перевізників, транспортних засобів і водіїв;

• автоматичне формування обсягу відвантажень на певну дату для кожного магазину;

• автоматичне формування транспортних маршрутів з необхідною кількістю та вантажопід'ємністю вантажівок (транспортні потреби);

• планування транспорту: призначення транспортного засобу, причепу, водія із захистом від хибних рішень;

• автоматичне інформування магазинів про маршрути з очікуваним часом прибуття авто;

• формування пакету документів для відвантаження та перевезення.

Впровадження такої автоматизованої системи матиме економічний ефект у трьох вимірах:

1. зростання відсотку своєчасних і повних поставок від складів до магазинів (OTIF), призведе до скорочення кількості пустих товаро-місць на полицях, причиною яких були затримки у відвантаженні продукції зі складу, що мінімізує втрачений товарообіг та недоотриманий прибуток;

2. замовлення оптимальних транспортних засобів зменшить витрати на транспортування продукції;

3. автоматичні розрахунки обсягів відвантажень, транспортних потреб та маршрутів значно скоротить робочий час, що витрачається на планування, а відповідно у ритейл-підприємства з'явиться можливість скорочення витрат на утримання персоналу.

Ключові слова: планування транспортування продукції; автоматизована система управління транспортом; OTIF.

Список використаних джерел

1. Рітейл тримає удар: скільки податків сплатили рітейлери і як змінилася в них кількість персоналу. URL : https://rau.ua/novyni/podatkiv-ritejleri-personalu/ (дата звернення 04.04.2023).

2. Крикавський Є. В. Логістика підприємства : навч. посібник. Львів : Львівська політехніка, 2006. 160 с.

3. Москвітіна Т. Д. Торговельна логістика : навч. посібник. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. 161 с.

4. Сумець О. М., Огієнко С. О. Раціоналізація транспортного процесу обслуговування торгових точок з продажів хлібобулочних виробів : монографія. Харків : РВВ ХНТУСГ, 2015. 120 с.

5. Сумець О. М., Хваль С. О. Особливості планування доставки фреш-продукції від складу до пунктів реалізації торговельної мережі. Держава, регіони, підприємництво: інформацій- ні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку-2021 : IV Міжнародна конф. Київ : Університет економіки і права «КРОК» (7 грудня 202 р., м. Київ). URL : https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2022/paper/view/1223 (дата звернення 04.04.2023).